

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

4. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASI

4.1. TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ TEMEL FELSEFESİ VE GENEL AMAÇLARI

Allah'ın (c.c.) muradını, beşerin idraki oranında ortaya koymaya çalışan tefsir; Kur'an-ı Kerim'in anlaşılmasını hedefleyen ve bununla ilgili yöntem ve teknikleri ortaya koyan ilim dalıdır. Tefsir, Kur'an-ı Kerim'i sistematik bir şekilde yorumlayarak diğer dinî ilimlere kaynaklık etmektedir. Bu bakımdan İslam dininin anlaşılması için geliştirilmiş disiplinler arasında tefsirin ayrıcalıklı bir yeri bulunmaktadır.

Kur'an-ı Kerim'in doğru anlaşılabilmesi için Peygamberimizin sünneti, sahabenin Kur'an'ı anlama biçimi, vahyin indiği dönemin tarihî şartları ile Arapçanın özelliklerinin bilinmesi gerekmektedir. Tefsir ilmi, bunları yerine getirerek ayetlerin anlamlarını doğru bir şekilde ortaya koymayı amaçlamaktadır. Müslümanlar, tefsir ilminin ortaya koyduğu veriler sayesinde Kur'an-ı Kerim'i daha kolay anlama ve içselleştirme imkânı bulmaktadır.

Tefsir Dersi Öğretim Programı ile Anadolu imam hatip lisesi öğrencilerinin İslam kültürünün önemli bir unsurunu oluşturan tefsir geleneğinden yararlanarak Kur'an-ı Kerim'i tanımaları ve anlamaları için gereken temel becerileri kazanmaları, ayrıca diğer dinî ilimleri de daha iyi kavramaları hedeflenmiştir.

Tefsir Dersi Öğretim Programı beş ünite olarak yapılandırılmıştır. Tefsir Dersi Öğretim Programı ile 1739 Sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan "Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri"ne uygun olarak öğrencilerin;

- Kur'an-ı Kerim'in okunması, anlaşılması ve kendisiyle amel edilmesi gereken bir kitap olduğunu kavraması,
- Kur'an-ı Kerim'in indiği tarihî ve sosyolojik zemini tanıması,
- Kur'an-ı Kerim'in ana konularını açıklaması,
- Tefsirin, Kur'an-ı Kerim'i açıklayan ve yorumlayan bir disiplin olduğunu kavraması,
- Tefsir kaynaklarından yararlanma yöntemini kavraması,
- Tefsir ilmi ile diğer temel İslami ve beşerî bilimler arasında ilişki kurması,
- Kur'an-ı Kerim'in ilke ve değerleriyle hayatına yön vermesi amaçlanmaktadır.

4.2. ÖĞRETİM PROGRAMININ UYGULANMASINDA DİKKAT EDİLECEK HUSUSLAR

1. Tefsir dersinde konu ve kazanımlar; öğrencilerin Kur'an'ı bütüncül olarak kavramalarına ve Kur'an merkezli bir bakış açısı geliştirmelerine yönelik etkinliklerle desteklenmelidir.
2. Öğretim Program'ındaki alana özgü kelime, kavram ve tamlamaların yazım ve telaffuzunda "TDK Yazım ve İmla Kılavuzu" esas alınır. Ancak yazım ve telaffuzda tutarlılığı gözetmek kaydıyla Türkiye Diyanet Vakfı İslam Araştırmaları Merkezi'nin (İSAM) yazım ve imlası da tercih edilebilir.
3. Tefsir dersinde Kur'an-ı Kerim'in ana konularının daha iyi kavranabilmesi için Peygamberimizin sünneti, sahabenin Kur'an'ı anlama biçimi, vahyin indiği dönemin tarihî şartları, Arap filolojisinin özellikleri ile beşerî bilimlerin ortaya koyduğu verilerden faydalanılmalıdır.
4. Tefsir dersinde, öğrencilerin Kur'an-ı Kerim'den kendi düzeylerine göre yorumlamaya yönelik etkinlikler yapılmasına ve bu etkinliklerde tefsir geleneğinin (Taberî, İbni Kesir, Zemahşerî, Razî, Kurtubî, Âlûsi, Celaleyn, Fi Zilali'l-Kur'an, Safvetü't-Tefasir gibi) birikimlerinden yararlanılmasına özen gösterilmeli ve temel tefsir kaynakları öğrencilere tanıtılmalıdır.
5. Tefsir metinlerine yönelik etkinliklerde önce öğretmenin gözetiminde ayet/surelerin mealleri, sonra da yorumları yapılmalıdır. Etkinliklerden önce öğrencilerden, farklı tefsirlerden söz konusu ayet/sureler ile ilgili araştırma yaparak gelmeleri istenmelidir.
6. Ders kitabı/eğitim materyali aşağıdaki tabloda verilen ölçülere göre hazırlanmalıdır.

TEFSİR DERSİ KİTAP FORMA SAYISI		
Dersin Adı	En Yüksek Forma Sayısı*	Ebat
Tefsir Dersi 11. Sınıf	10	19,5 cm x 27,5 cm

*En yüksek forma sayısı yazılmıştır. Hazırlanacak Ders Kitabı / Eğitim Aracı daha düşük forma sayılarında da olabilir.

4.3 TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ ÜNİTELERİ, KAZANIM SAYILARI VE SÜRELERİ

ÜNİTELER		KAZANIM SAYILARI	DERS SAATİ	DERS SAATİ YÜZDESİ
1.	Kur'an-ı Kerim Tarihi	8	10	13,88
2.	Tefsir İlimi ve Kavramları	7	14	19,44
3.	Tefsir Tarihi	7	12	16,66
4.	Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama	7	14	19,44
5.	Örnek Metinlerle Kur'an Tefsiri	3	22	30,55
TOPLAM		32	72	100

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

1. ÜNİTE	2. ÜNİTE	3. ÜNİTE	4. ÜNİTE	5. ÜNİTE
KUR'AN-I KERİM TARİHİ	TEFSİR İLMİ VE KAVRAMLARI	TEFSİR TARİHİ	KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	ÖRNEK METİNLERLE KUR'AN TEFSİRİ
<ol style="list-style-type: none"> Kur'an-ı Kerim ve Gönderiliş Amacı Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Ortamı Vahyin Geliş Süreci Vahyin Yazılması ve Korunması Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> Fâtiha Suresi ve Tefsiri Bakara Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri Alak Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> Tefsir İlminin Tanımı ve Amacı Tefsir İlminin Temel Kavramları <ol style="list-style-type: none"> Tefsir Tevil Meal ve Tercüme Tefsirle İlgili Diğer Terim ve İlimler <ol style="list-style-type: none"> Mekkilik ve Medenilik Esbâb-ı Nüzul Nâsih ve Mensûh Muhkem ve Müteşâbih Garibu'l-Kur'an İcâzu'l-Kur'an Vücûh ve Nezâir Hurûf-i Mukattaa Meseller Kıssalar Mecazlar ve Deyimler Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> Fil Suresi ve Tefsiri Kureyş Suresi ve Tefsiri Hucurât Suresi 10-12. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> Tefsirin İlk Dönemi <ol style="list-style-type: none"> Hz. Peygamber Dönemi Sahabe Dönemi Tâbiîn Dönemi Tedvin Dönemi ve Sonrasındaki Gelişmeler Türkçe Tefsir Çalışmaları Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> Mâûn Suresi ve Tefsiri Kevser Suresi ve Tefsiri Bakara Suresi 285-286. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama Yönteminde Temel İlkeler <ol style="list-style-type: none"> Arap Diline Vukufiyet Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri Kur'an'ın Sünnet ile Tefsiri Kur'an'ın Sahabe ve Tâbiîn Görüşleri ile Tefsiri Nüzul Ortamını Dikkate Alma Bilimsel Verilerden Faydalanma Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> Nasr Suresi ve Tefsiri Tebbet Suresi ve Tefsiri Haşr Suresi 21-24. Ayetler ve Tefsiri 	<ol style="list-style-type: none"> Örnek Metinlerle Kur'an'ın Ana Konuları <ol style="list-style-type: none"> Allah İnsan Nübüvvet Dünya Ahiret Arapça Tefsir Metinleri <ol style="list-style-type: none"> Asr Suresi Kâfirûn Suresi İsrâ Suresi 23-39. Ayetler Mü'minûn Suresi 1-11. Ayetler Tefsirden Tefekküre <ol style="list-style-type: none"> Felak Suresi ve Tefsiri Nâs Suresi ve Tefsiri

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
1. KUR'AN-I KERİM TARİHİ	<ol style="list-style-type: none">1. Kur'an-ı Kerim ve Gönderiliş Amacı2. Kur'an-ı Kerim'in Nüzul Ortamı3. Vahyin Geliş Süreci4. Vahyin Yazılması ve Korunması5. Tefsirden Tefekküre<ol style="list-style-type: none">5.1. Fâtiha Suresi ve Tefsiri5.2. Bakara Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri5.3. Alak Suresi 1-5. Ayetler ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kur'an-ı Kerim'in isimlerini açıklar.2. Kur'an'ın gönderiliş amacını kavrar.3. Kur'an'ın vahyedildiği ortamın özelliklerini yorumlar.4. Vahyin geliş sürecini açıklar.5. Vahyin yazılması, korunması ve çoğaltılması ile ilgili süreci açıklar.6. Fâtiha suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.7. Bakara suresi 1-5. ayetleri ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.8. Alak suresi 1-5. ayetleri ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.	<p>1. kazanım işlenirken Kur'an-ı Kerim'in tanımlarına da yer verilecektir.</p> <p>4. kazanım işlenirken vahyin geliş şekillerine değinilecektir.</p> <p>5. kazanım işlenirken Kur'an-ı Kerim'in toplanması, çoğaltılması, noktalanması ve harekelenmesiyle ilgili sürece kısaca değinilecektir. Ayrıca Kur'an'ın korunmuşluğuna ve değiştirilemezliğine vurgu yapılacak; bu çerçevede Peygamberimizin Kur'an-ı Kerim'i Cebrail'e arzı, namazlarda okunması, hafızların yetiştirilmesi, mukabele gibi yöntemlerden de bahsedilecektir.</p> <p>6, 7 ve 8. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.</p> <p>Kavramlar:</p> <p>Vahiy, tefsir, tefekkür, esbâb-ı nüzul, inzal, tenzil, tedric, arz, mukabele.</p>

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
2. TEFSİR İLMİ VE KAVRAMLARI	<ol style="list-style-type: none">1. Tefsir İlminin Tanımı ve Amacı2. Tefsir İlminin Temel Kavramları<ol style="list-style-type: none">2.1. Tefsir2.2. Tevil2.3. Meal ve Tercüme3. Tefsirle İlgili Diğer Terim ve İlimler<ol style="list-style-type: none">3.1. Mekkilik ve Medenilik3.2. Esbâb-ı nüzul3.3. Nâsîh ve Mensûh3.4. Muhkem ve Müteşabih3.5. Garibu'l-Kur'an3.6. İ'câzu'l-Kur'an3.7. Vücûh ve Nezâir3.8. Hurûf-i Mukattaa3.9. Meseller3.10. Kıssalar3.11. Mecazlar ve Deyimler4. Tefsirden Tefekküre<ol style="list-style-type: none">4.1. Fil Suresi ve Tefsiri4.2. Kureyş Suresi ve Tefsiri4.3. Hucurât Suresi 10-12. Ayetler ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Tefsir ilminin tanımını ve amacını açıklar.2. Tefsirle ilgili temel kavramları açıklar.3. Tefsir, tevil, meal ve tercüme kavramları arasında ilişki kurar.4. Tefsirle ilgili terim ve ilimlerin Kur'an'ı yorumlamada önemini fark eder.5. Fil suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.6. Kureyş suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.7. Hucurât suresi 10-12. ayetleri ile ilgili tefsirleri değerlendirir.	<p>Ünite sonunda Türkçe olarak yazılan Tefsir usulü ile ilgili eserlerden en az beş tanesi kısaca tanıtılacaktır.</p> <p>3. kazanım işlenirken "tefsir ve tevil" yerine Türkçede "yorum" kavramının da kullanıldığı belirtilecektir. Kur'an'ın hiçbir dile birebir çevrilemeyeceğine, mealin Kur'an'ın kendisi olmadığına, örneklerle meallerdeki farklılıkların sebeplerine, çeviri ve mealle namaz kılınamayacağına vurgu yapılacaktır. Ayrıca bir müfessirde bulunması gereken şartlara da değinilecektir.</p> <p>4. kazanımda İ'câz ile İcâz arasındaki vurgulanacak; kâfir, fasık, kıyamet gibi bazı kavramların farklı ilmi disiplinlere göre anlam değişikliğine uğradığına değinilecektir. Ayrıca Kur'an-ı Kerim'de "yaratma" kavramını ifade etmek için kullanılan farklı kelimelere yer verilecek; bu kelimelerden bazılarının sadece Allah için kullanıldığına bazılarının ise insanlar için de kullanılabileceğine değinilecektir.</p> <p>5, 6 ve 7. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.</p> <p>Kavramlar:</p> <p>Tefsir, müfessir, müfesser, tevil, müevvel, meal, tercüme.</p>

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
3. TEFİR TARİHİ	<ol style="list-style-type: none">Tefsirin İlk Dönemi<ol style="list-style-type: none">H. Peygamber DönemiSahabe DönemiTâbiîn DönemiTedvin Dönemi ve Sonrasındaki GelişmelerTürkçe Tefsir ÇalışmalarıTefsirden Tefekküre<ol style="list-style-type: none">Mâûn Suresi ve TefsiriKevser Suresi ve TefsiriBakara Suresi 285-286. Ayetler ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">H. Muhammed'in (s.a.v.) Kur'an tefsirine örnekler verir.Sahabe ve Tâbiîn Dönemi tefsir çalışmalarının özelliklerini açıklar.Tedvin Dönemi ve sonrasında Tefsir ilmi ile ilgili yapılan çalışmaların özelliklerine göre sınıflandırır.Kur'an'ın anlaşılmasında Türkçe tefsir çalışmalarının yerini fark eder.Mâûn suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirirKevser suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirirBakara suresi 285-286. ayetleri ile ilgili tefsirleri değerlendirir.	<p>Ünite sonunda Türkçe'ye tercüme edilen tefsirlerden en az beş tanesi kısaca tanıtılacaktır.</p> <ol style="list-style-type: none">kazanım işlenirken Tedvin Dönemi'ndeki rivayet ve dirayet tefsir ayrımı, ayrıntılara girilmeden ele alınacak; bu dönemin önemli eserlerine kısaca değinilecektir.kazanım işlenirken Türkçe tefsir çalışmaları Elmalılı M. Hamdi Yazır, Ömer Nasuhi Bilmen ve Celal Yıldırım gibi müfessirler ve eserlerinden örnekler verilecektir. Ayrıca Arapça tefsir yazan Türk müfessirler ve eserlerine (İmam Maturidi, Zemahşeri, Ebu's-Suud Efendi ve İsmail Hakkı Bursevi) de kısaca değinilecektir.5, 6 ve 7. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır. <p>Kavramlar: Sahabe, tâbiîn, tedvin, hafız, kurra, rivayet, dirayet.</p>

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
4. KUR'AN'I ANLAMA VE YORUMLAMA	<ol style="list-style-type: none">1. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama2. Kur'an'ı Anlama ve Yorumlama Yönteminde Temel İlkeler<ol style="list-style-type: none">2.1. Arap Diline Vukufiyet2.2. Kur'an'ın Kur'an ile Tefsiri2.3. Kur'an'ın Sünnet ile Tefsiri2.4. Kur'an'ın Sahabe ve Tâbiîn Görüşleri ile Tefsiri2.5. Nüzul Ortamını Dikkate Alma2.6. Bilimsel Verilerden Faydalanma3. Tefsirden Tefekkürü<ol style="list-style-type: none">3.1. Nasr Suresi ve Tefsiri3.2. Tebbet Suresi ve Tefsiri3.3. Haşr Suresi 21-24. Ayetler ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">1. Kur'an'ı anlama ve yorumlamanın önemini kavrar.2. Kur'an'ı anlama ve yorumlamada temel ilke ve yöntemleri açıklar.3. Ayetlerin nüzul sebeplerini ve hadisleri bilmenin Kur'an'ı anlamadaki yerini açıklar.4. Kur'an'ı anlama ve yorumlamada sahabe ve tâbiîn'in rolünü fark eder.5. Nasr suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.6. Tebbet suresi ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.7. Haşr suresi 21-24. ayetleri ile ilgili tefsirleri değerlendirir.	<p>5, 6 ve 7. kazanımlar işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır.</p> <p>7. kazanım işlenirken Esmâ-i Hüsnâ konusuna kısaca değinilecektir.</p> <p>Kavramlar: Sünnet, hadis, sarf, nahiv, belagat, sebab-i nüzul.</p>

TEFSİR DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMI

Ünite	Konular	Kazanımlar	Açıklamalar
5. ÖRNEK METİNLERLE KUR'AN TEFSİRİ	<ol style="list-style-type: none">Örnek Metinlerle Kur'an'ın Ana Konuları<ol style="list-style-type: none">AllahİnsanNübüvvetDünyaAhiretArapça Tefsir Metinleri<ol style="list-style-type: none">Asr SuresiKâfirûn Suresiİsrâ Suresi 23-39. AyetlerMü'minûn Suresi 1-11. AyetlerTefsirden Tefekkürü<ol style="list-style-type: none">Felak Suresi ve TefsiriNâs Suresi ve Tefsiri	<p>Bu ünite sonunda öğrenciler;</p> <ol style="list-style-type: none">Kur'an'ın ana konularını ayetlerle açıklar.Arapça tefsir metinlerini okur ve yorumlar.Felak ve Nâs sureleri ile ilgili verilen tefsirleri değerlendirir.	<ol style="list-style-type: none">kazanım işlenirken "Allah" konusunda İhlas suresi ve Bakara suresi 255. ayet; "insan" konusunda İnfitar suresi 6-14. ayetler ile Fecr suresi 15-16. ayetler; "nübüvvet" konusunda Nisa suresi 164-165. ayetler ile Nahl suresi 36. ayet; "dünya" konusunda En'âm suresi 32. ayet, Mü'minûn suresi 37. ayet, Kasas suresi 60. ayet; "ahiret" konusunda A'râf suresi 6-9. ayetler ile Yâsîn suresi 78-81. ayetlerden yararlanılacaktır.kazanım işlenirken "Arapça Tefsir Metinleri" konusunda Taberi, İbni Kesir, Râzi, Kurtubi, Zemahşeri, Âlûsi, Celaleyn ve Safvetü't-Tefasir adlı tefsirlerden öğrenci seviyesine uygun örnek metinler seçilecektir.kazanım işlenirken ayetlerin Arapça metni yazılarak ayetlerin açıklanmasında ve yorumlanmasında başta klasik tefsirler olmak üzere çeşitli tefsir metinlerinden faydalanılacaktır. <p>Kavramlar:</p> <p>Uluhiyet, rubûbiyet, nübüvvet, ahiret, mebde, meâd, kıyamet, fitrat, halife, misak, asr, isrâ.</p>